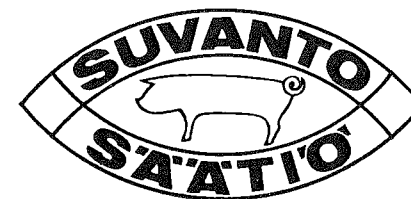

SUVANNON SEUTU

SUVANNON
YMPÄRISTÖN
KOTISEUTU-
LEHTI • Julkaisija

N:o 1 1990
HELMIKUU

Evakkotaipaleen 50-vuotiskynttilä palamassa siunauskappelin raunioilla.

Eversti Arvo Räisänen

Juhlapuhe Suvanto-Säätiön järjestämässä YH:n alkamisen 50-vuotismuistojen juhlassa Tampereella 6.11.89 (II)

Ajankohtaista, tilanteen sanelemaa toimeen tarttumista edustivat Kannaksen vapaaehtoiset linnoittajat kesällä 1939. Eduskunnan jahkaillessa jälleen puolustusneuvoston esittämästä määrärahasta, joka koski tällä kertaa Kannaksen linnoittamista (jahkaili muuten sodan syttymiseen saakka), kansalaiset reagoivat nopeasti ja vaistonvaraisesti vaaran johdosta. Heillä oli aavistus vaarasta ennen ja voimakkaampana kuin hallituksella ja eduskunnalla. Vapaaehtoisia virtasi kaikkialta maasta rajaa turvaamaan.

Päivisin kajahteli työmatkoilla: Kaivettu on Kannasta päiviä ja öitä, Paiskeltu on hurjasti linnoitustöitä puolesta Suomen ja kansan tään.

— — —
Sua kallis kotimaa tahdomme
nyt puolustaa
vahvasti rajaviivan linnoittaa.

Iltaisin ehdittiin myös iloita ja Kannaksen poikien harmiksi sanailtiin sävel: Hei Karjalasta heilin minä löysin...

Vapaaehtoiset linnoitustyöt suoritettiin Suojeluskuntajärjestön johdolla ja niihin osallistui n. 60.000 miestä ja niiden huollosta vastasi n. 2.500 lottaa. Vapaaehtoisilla linnoitustöillä luotiin puolustusvalmiutta sekä mieliin että maastoon.

Kun kaksi suurvaltaa oli väkivalloin jakanut Puolan. Kun NL oli pakkottanut Baltian maat solmimaan avunantosopimuksen ja avaamaan rajansa puna-armeijalle tukikohtien miehittämistä varten. Kun Suomen vuoro tuli, kun itärajan takana seisoi puoli miljoonaa neuvostosotilasta kiväärin tanassa, hyväksyttiin nyt myös viivyttelemättä Mannerheimin

esitys, joka tähtäsi puolustusvoimien liikekannallepanoon. Suojajoukkojen reserviläiset, joihin mekin kuulumme, kutsuttiin YH:iin 7. loka-kuuta ja viikkoa myöhemmin oli koko kenttäarmeijamme aseissa.

Ja Hangosta Kannaksen kautta pitkin itärajaa aina Petsamoon saakka kajahteli taata Sillanpään säkeet: Kun on vaaralle alttiina syntymämaa, kotiaskareet jäädä saa.

KUTSU SAAPUI, PAASIKIVI
LÄHTI.

Pääkaupungin lehti kuvaa lähtöhetken tunnelmia:

”Rautatieaseman seutuville, asemahalliin ja asemasilloille oli kerääntynyt monituhantinen joukko kansalaisia saattamaan lähtijää. Ihmisten kasvoilta kuvastui hetken vakavuus ja velvoitus sekä päättäväisen luja tahto. Kansa lauloi isänmaallisia lauluja ynnä virren ”Jumala ompe linnamme, varustus vahva aivan” sekä lopuksi Maamme-laulun. ”Kuullos pyhä vala” kaikui noina päivinä vakavasti ja varmasti kansalaisten sydämistä. Se oli puhdasta ja harrasta isänmaallisuutta, kovasta todellisuudesta puhjennutta.”

Ne oli kansalaisten henkiset eväät miehelle, joka lähti neuvottelemaan konkreettisista kysymyksistä naapurin kanssa, kuten neuvostokutsussa sanottiin.

”Ilkka” Pohjanmaalta lisäsi puolestaan pohjalaisten kannan neuvottelueväisiin:

”Kovat päivät voivat tulla” kirjoitti Ilkka neuvottelujen alettua Moskovassa. ”Tulen ja veren läpi kenties täytyy kulkea, paljon murhetta kestää ja monta kyyneltä pyyhkiä. Mutta kaiken sen takana hämmöittää kir-

kas tie. Joka miekalla tahtoo tuhota sen, joka haluaa vain rauhaa, hän kerran miekkaan hukkuu. Nyt ei ole sinua eikä minua, ei meidän toiveitamme eikä tarpeitamme, ei omia ilojamme eikä surujamme. On vain kansa ja maa, yhteinen kuorma ja yhteinen taistelu, yksi toivo ja yksi tahto: elää vapaasti omassa maassa.

Samaan aikaan kansankodin toisella laidalla, sanoisinko vasemmassa nurkasta kuului ääni yhtä jämeränä ja annetaan eväät yhtä vankat: Rauhan päivinä me niin kuin muutkin saatamme paljon keskustella yhteisistä kysymyksistämme, joskus kirpeästi, ehkä kovakouraisestikin, mutta vaaran tullen nuo kysymykset katoavat, ne pyyhkäistään kerralla eikä niitä enää ole.

Ja niin on tällä hetkellä Suomen kansaa elähdyttämässä vain yksi aate: me emme vapaaehtoisesti alistu, jos meitä uhataan, vaan me taistelemme.”

Kun Paasikivi oli palannut ensimmäiseltä matkaltaan Moskovasta mukanaan Neuvostoliiton vaatimus, ja kun puna-armeija oli 18. lokakuuta aloittanut marssinsa Viron luovuttamiin tukikohtiin, jatkaa Ilkka — monien muiden lehtien tavoin — henkisen puolustusmuurimme rakentamista:

”Jokainen sydän lyö samassa tahdissa ja teräksenvälkkeisenä on silmä suunnattu samaan päämäärään. Aitojen ovet avautuvat. Monen kyntäjän katse kostuu, kun hän jättää ajokkinsa suitset toisiin käsiin, mutta jokainen ymmärtää, että jätettävä on. Talosta lähtee viimeinen mies, perheen ainoa huoltaja, mutta kukaan ei väistä vastuuta eikä toivo, et-

tä toinen astuisi hänen tilalleen. Joka mies ja joka nainen on paikallaan Suomen kansan suuren koetuksen hetkellä.”

Eteläisen Kannaksen kuntien johtomiehet matkasivat lokakuun puolivälissä pääkaupunkiin esittämään huolensa ja kantansa hallitukselle: ”Kannaksen väestö on yhtä mieltä siitä, että Suomen aluetta ei saa vapaaehtoisesti luovuttaa vieraalle valtakunnalle, ja että suomalaisten asu-masta Kannaksesta ei ole koskaan ollut eikä tule olemaan vaaraa Lenin-gradin turvallisuudelle, minkä venäläiset kyllä hyvin tietävät. Kannaksen miehet sanoivat olevansa varmoja, että jos vaikkapa vain pienempikin alue luovutettaisiin vapaaehtoisesti, tekisivät venäläiset ja koko maailman johtopäätöksen, että Suomen kanssa voitaisiin menetellä miten halutaan. Samalla lamaantuisi kansan puolustustahto, jolloin Neuvostoliitto tai joku muu suurvalta voisi miehittää esteettä koko maamme.”

Näiden sanakuvien jälkeen tuskin on tarpeen kysyä, miten vastaisi Suomen kansa, jonka hartain toive oli ja on aina ollut rauhan säilyminen. Miten vastaisi Suomen kansa, jolle kal-leinta kuitenkin on vapaus? Miten vastaisi ja taistelisi Suomen kansa, jos sen kimppuun katalasti ja oikeudettomasti hyökättäisiin.

VASTAUS TIEDETÄÄN! SE OLI
YKSIMIELINEN JA SEN ANTOI
TALVISODAN HENKI.

Me olemme omakohtaisesti kokeneet, mitä tuo yksimielisyydestä ja vapaudenrakkaudesta kumpuava voima pitää sisällään. Se saattoi Suomen miehet ja naiset, rintamalla taistelleet ja kotiseudulla kamppailleet, usein yli-inhimilliseksi arvioitaviin tekoihin. Vaikka meiltä ei tänään enää sellaista vaadita, tuntuu kuin tuo sama henki yhä eläisi meissä. Nyt tyytenä ja tyytyväisenä, yhdistävänä.

Kun puoli vuosisataa on kulunut Talvisodan kunnian päivistä, näyttää siltä, että taistelumme arvo ja merkitys vähitellen tajutaan myös jälkipolvien keskuudessa.

Tämä tapaus sattui jo 10 vuotta sitten. Nurmeksessa pystytettiin Talvisotaan lähdön muistomerkki. Paljastustilaisuudessa 17-vuotias lukiolainen ihmetteli muistokiveä ja sen äärellä vakavana seissyttä varttunutta polvea katsellessaan, miksei koulussa tuona merkkipäivänä puhuttu Talvisodasta mitään. ”On hyvä kuulla, mitä Suomi on saanut ennenkin kestää”, sanoi tämä suomalainen nuori.

Varteenotettava muistutus meille veteraaneille. Kun pystytätte muistomerkkejä, kertokaa niiden sanoma myös nuorille. Tämän päivän nuorten mielet ovat avoinna ottamaan sanoman vastaan.

Toisen maailmansodan voittajavaltiot muistavat taistelujaan suurissa voitonparaateissa. Näin tapahtui viimeksi toukokuun 9:nä 1985, YK:n julistamana voitonpäivänä.

Mieleen nousi silloin kuva Suomen voitonparaatista Talvisodan jälkeen, paraatista, jota ei koskaan pidetty, mutta joka olisi voitu pitää. Paraatista, jossa Suomussalmen, Raatteen, Tolvajärven ja muiden itärajan taistelujen voitokkaat korpisoturit, Kannaksen torjuntataistelujen peräänantamattomat jermut olisivat marssineet nokisissa ja resuisissa lumipuvissaan, kasvot raudanharmaina, murhe silmissä, mutta askel vakaana halki pääkaupungin, kuten vapaus-soturit 22 vuotta aikaisemmin, kertomaan ”me teimme sen sittenkin, me voitimme Isänmaalle itsenäisyyden”. ”Taas kerran, mut uhrein; lahjaks ei, se pelastettu on, vapaus maan.”

Me talvisodan veteraanit ja myös meidän urheat, uskolliset lottamme olisivat tällaisen kunnianosoituksen saattaneet kiistatta ansaita, mutta tuskin me olisimme sitä kaivanneet, siksi ankara oli ollut taisto, siksi kalliit vapauden lunnaat.

Sen sijaan koko yksimielisesti eheytynyt Suomen kansa hiljeni sunnuntaina, 19:nä toukokuuta Talvisodan päättymisen vuonna kunnioittamaan sankarivainajiaan. Sodan me-

netyksistä murhe sydämissä, mutta yksimielisyyden voimasta itsenäisenä säilyneen Isänmaan uuteen nousuun luottaen.

JA HAUDOILLE LASKETUISA SEPPELEISSÄ OLI SINIVAL-KOISET NAUHAT, JA LIPPUTANGOISSA TEKIVÄT KUNNIAA SANKAREILLE VÄRIT VAPAUDEN, SININEN JA VALKOINEN.

Meillä karjalaisilla soi sydämissä murhe ja ikävä. Meille maakuntalaulumme säkeet, sortovuosina seipitetyt, vuosisataiseen historiaamme pohjautuneet, olivat jälleen totisinta totta:

Konsa vaino Suomeamme kovin
kourin koittelee,
silloin kurja Karjalamme
Suomen surut soittelee.

Vaikka Karjala on kaunis niin todellisuudessa kuin laulussammekin, Karjalan maa ja Karjalan heimo on usein kohtalonsa puolesta ollut kurja, vainottu, onneton.

Suuresta ikävästä ja surusta kertovat Ilmari Pimiän säkeet:

Voi miten rakkaat, voi miten armaat
oli ne Karjalan Kulaiset kunnaat!
Voi miten raskaat, voi miten harmaat
ovat ne Karjalan maksamat lunnaat!

Ikävästä ja laulajan tuskasta kertovat myös Sakkolan runoilijan Aleksanteri Aavan runopukuiset aatokset:

Olisi laulettava kevään kauneudesta
Karjalan mailla,
maininkien noususta
Laatokan ulapoilla.

MUTTA:
Ei saa siirtolaisukko
runotulta syttymään
— synnyinseutu on vain muisto.
Ei heleäkaikuinen laulu rakennu.

Karjalaiset ovat soittaneet ja laulaneet surunsa ja ikävänsä, niin myös ilonsa kuluneiden sodanjälkeisten vuosikymmenien aikana, eivät entisellä kotiseudullaan vieraan ikeen alla, vaan vapaassa Isänmaassa, vapaina suomalaisina, vapaina karjalaisina.

Raskaista kohtalon kolhuista huolimatta toivo on kuitenkin aina elä-

nyt voimakkaana ja voimaa antavana karjalaisten sydämissä. Se on saanut lohtua tuovan ilmaisuensa heimo-
laulumme viimeisissä säkeissä:

Ja kun onnen päivän koitto
Suomellen taas sarastaa,
silloin riemun suuri soitto
Karjalasta kajahtaa.

Todellinen, täyden onnen päivä ei ole vielä koittanut. Se oli jo käsissä, kun Karjala otettiin takaisin ja Karjalan kansa palasi lyhyen poissaolon jälkeen kotikonnuilleen. Mutta ote kirposi ja toivo jäi — toivo jäi elämään ja odottamaan.

Toivo jäi elämään taustalle. Oli rakennettava uusi koti, uusi elämä, uusi tulevaisuus. Ja sen Karjalan heimo on tehnyt, kotipolkunsa vankasti ja pysyvästi uusille maille tallannut.

Itkuille ei ole jätetty liiemmästi tilaa. Murhe on vähin erin väistynyt ja muuttunut uudeksi elämisen iloksi.

Väkivalta ei tuo meille Karjalaa takaisin. Tuoko sen ystävyys, ymmärrys ja luottamus, sen näyttää aika.

Historiasta olemme kuulleet sanottavan, että päättyneen sodan rauhanteossa kylvetään seuraavan sodan siemen. Näin on tapahtunut suurten valtakuntien kohdalla, ei tietenkään pienten.

Eikö olisi syytä tulevaisuudessa, kansainvälisessä kanssakäymisessä, opetella neuvottelun ja sopimisen keinoin oikaisemaan edellisen rauhan virheet, unohtaen, että oli ns voittajia ja voitettuja ja muistaen, että tänään on vain yhteistyökumppaneita, jotka ratkaisevat ongelmansa tasavertaisina osapuolina. Rahtusen onnea voimme me Karjalassa syntyneet ja eläneet kokea nähdessämme, että yhä vapaammat tuulet puhaltavat naapurissamme, yhä helpommin avautuu mahdollisuus käväistä entisellä kotipihalla kääntymässä, tarvitsematta enää salapolkuja hiiviskellä.

Kenties me veteraanit voimme kulkea uudelleen puolen vuosisadan takaisen taistelujen tiemme rajan pinasta aina viimeisiin taisteluasemiin, missä puna-armeijan hyökkäyskiilat

kohti Suomen ydinalueita pysäytettiin. Sinne, missä saimme kuulla hiljaisuuden kohinan taistelukentän yllä, kun viimeisten laukausten kaiku oli vaimentunut.

Yhä enemmän yhteistoimintaa on näköpiirissä Kannaksen elämän elvyttämiseksi. Jos me suomalaiset pääsisimme siihen osallistumaan, ja uskon, että pääsemme, ei Karjala enää tästä kurjistu, vaan alkaa jälleen kaunistua.

Ja kukaties eräänä kauniina päivänä, kun halutaan korjata tehdyt virheet ja väkivaltaisuuudet ja rakentaa ystävyys lujan luottamuksen pohjalta, kukaties eräänä tällaisena päivänä valkoisten poutapilvien purjehhtiessa sinisellä taivaalla kajahtaa Karjalassa riemun suuri soitto.

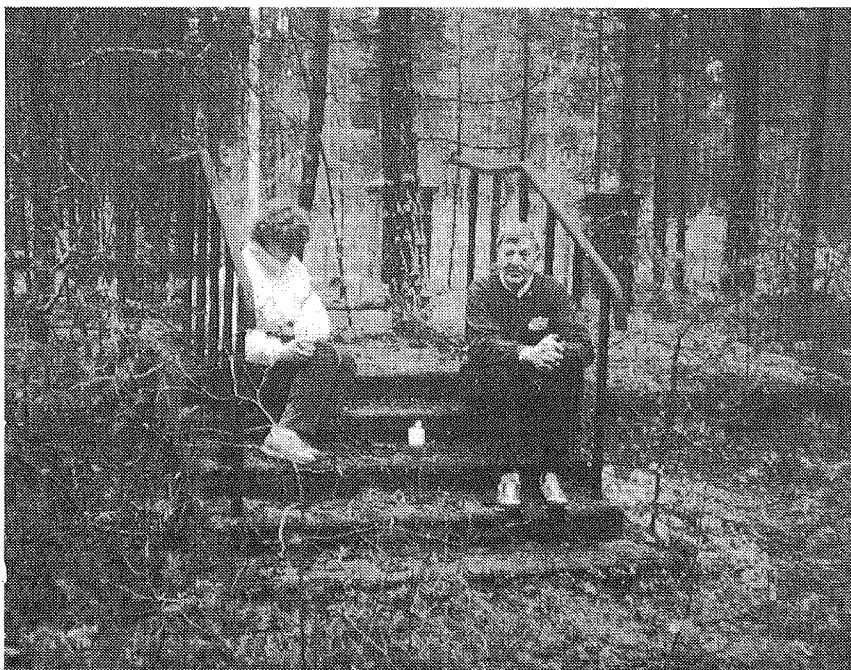
Suokoon Luoja Suomen aina
olla vapaa maa!

Suokoon Luoja, että kaunis Karjala,
isiemme maa,
Suomi-Neidon helmaan
jälleen palajaa!

SAKKOLASSA marraskuussa v 1989

Sanotaan, että mies ei saa itkeä.
Sallittakoon tämä kuitenkin minulle.
Kostutin kyynelillä rakkaan
syntymäpitäjäni sammalpeitteisen, siunatun,
hautausmaan multaa 11. 11. 1989.

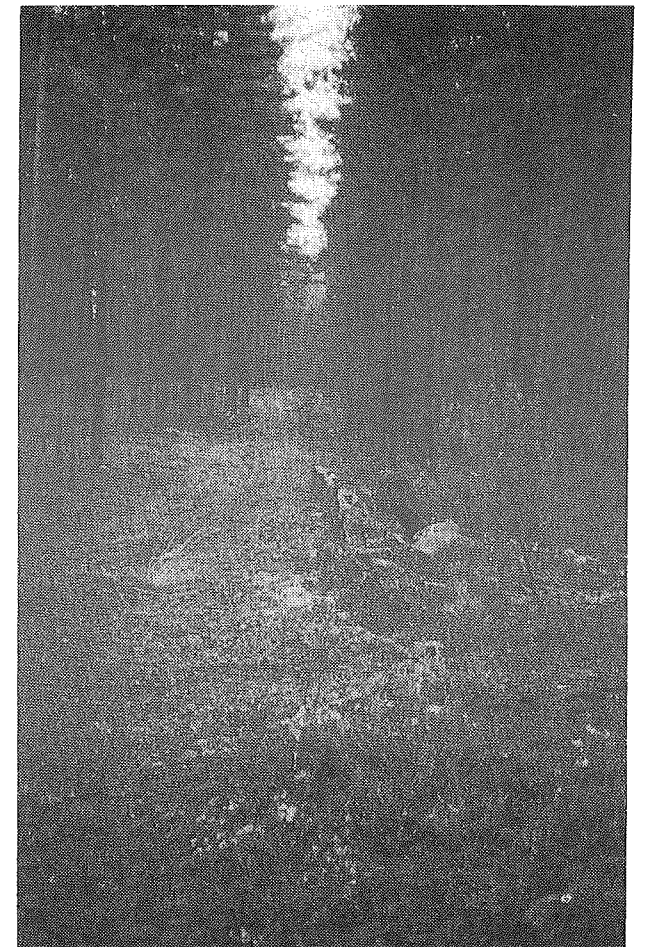
SAMPPA VISKARI

*Eeva ja Samppa Viskari
omaistemme,
sukulaistemme ja ystäviemme
50-vuotismuistotilaisuudessa
Sakkolassa marraskuussa v 1989.*

50-vuotishistoriaa hautausmaan takana.

Hyökkäysvaunuesteitä hautausmaan takana.

Temppeliaukio, rappuset ja Karjalan koivut.

Tuli käytyä Kiviniemen kasarmilla

Suvannon Seudun numerossa 4 oli artikkeli ”Muistelmia Kasarmilan ja Lupran seudun seurakuntaelämästä”. Kirjoituksen lopussa pyydettiin ottamaan yhteyttä, jos jollakin sattuisi olemaan valokuvaa Kasarmilan rukoushuoneesta. Kolusin omat ja kaikki saatavissa olevat kuvakokoelmat, kuitenkin löytämättä kuvaa edellämainitusta kohteesta.

Asia jäi painamaan mieltäni, ja päätinkin lähteä ottamaan selvää itse paikan päälle, mikä on tämän hetkinen rukoushuoneen tila ja samalla katsastaa Kasarmilaa sisältäpäin. Siinä ohessa Kiviniemen kosken seutu tuli myöskin kuvaan.

Taksimatka Käkisalmeista 20. 10. 1989 sujui nopeasti ja rattoisasti Ladan etupenkillä halki Kannaksen kauniiden ja hyvinvoivien mäntymetsien. Oli kulunut tasan 50 vuotta siitä kun viimeksi sain ihailla näitä Karjalan kauniita maisemia. Muistikuvat olivat hyvin tallella ja kirkastuivat tietysti saavuttaessa tutuille tanhuville. Koski kohisi entiseen tapaansa jylhänä syvässä kanjoniissa ja naapurin rakentamat sillat olivat paikoillaan entistä ehompina. Liikenne ja elämä

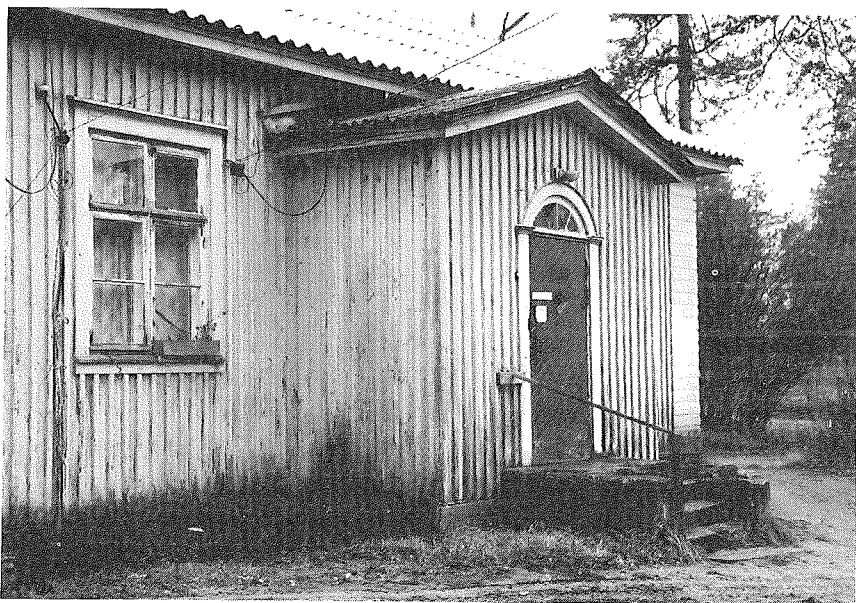
Kirjoittajan koti Kasarmilassa 1939.

Kiviniemen kosken seudulla tuntui hiljaiselta ja verkkaiselta.

Matka jatkui Kasarmilan tienristeykseen, josta erkani tiet Räisälään, Viiksanlahteen, Vuokselaan ja neljäs tie Kiviniemen koskelle.

Tunnelma oli sellainen, että sydän meinasi pysähtyä. Olinhan tätä hetkeä saanut odottaa kokonaista 50 vuotta. Perheemme asui silloin muutamana kymmenen metrin päässä täs-

tä risteyksestä. Pysäköimme Ladan risteyksessä olevan Sakkolan Osuuskaupan raunioille. Pikainen vilkaisu ympärilleni ja totesin lapsuudenkotini olevan vielä pystyssä silloisen kasarmin aidan sisäpuolella. Käyntiäni lapsuudenkotini sisäpuolella ei häirinnyt ollenkaan se että siellä oli venäläistä sotaväkeä puolen komppanian verran. Joko glasnost oli vallitsevaa sielläkin tai sitten eivät voineet ensihätäan kuvitella jonkun suomalaisen turistin liikkuvan kasarmialueella valokuvausvälineet mukanaan. Kotini oli lähin rakennus rukoushuoneen tuntumassa. Tuo syksyllä 1938 vihitty pyhäkkö oli joko palanut tai purettu. Rukoushuoneen paikalla ko- meili nyt kaksi korkeata kivitaloa ja kolmatta alettiin juuri rakentamaan tarkalleen entisen rukoushuoneen paikalle. Muistin tuon paikan hyvin tarkkaan, olinhan istunut pyhäkoulussa jokaisena sunnuntaina sen rakentamisesta alkaen. Kasarmilan tienristeyksessä olleet rakennukset olivat kaikki poissa. Näitä olivat Römilän kahvila, Helena Pitkäsén sekatavarakauppa ja edellä mainittu Sakkolan Osuuskaupan Kasarmilan myymälä. Tästä risteyksestä oli tul-

Sama paikka kotipihasta 1989.

lut melkein kaupunkimainen miljöön monine suurine kivitaloineen. Nämä talot olivat käsitykseni mukaan kantahenkilökunnan asuntoja. Tutustuminen itse Kasarmilaan oli erittäin jännittävää ja vähän monimutkaisenakin. Koska paikka on sotilasaluetta ja suuri varuskunta ankarine kielitotaukuineen, jääköön tekstin kirjoittaminen siltä alueelta hamaan tulevaisuuteen.

Kaikkille entisille kasarmilaisille kuitenkin pienet terveiset: Liuksen kauppa portin vastapäätä seisoi paikallaan, joskin asumattomana harmaana autiotalona. Uusi pääportti sijaitsi nyt vähän kauempana, entisen sotilaskodin vieressä. Myös 50 vuoden takainen koti on tallella Kasarmilan asukkailla Nisula, Haahdenmaa, Ukkonen, Piiparinen, Aholuoma, Tynkkynen, Kuparinen, Hahtela, Marno ja Tarvonen.

Matka ei olisi ollut täydellinen ilman lapsuuteni koulutietä. Sen sain suorittaa nyt uudestaan Kasarmilasta Viiksanlahden alakansakouluun, jossa opettaja Selma Saukko antoi tiedon ensi aakkosia niin Kasarmilan kuin Viiksanlahden kylänkin lapsille. Matka läpi hiekkakankaisen männikkömetsän noin kilometrin matkan oli sykkähdyttävä elämys. Nyt tämän tien varrella oli kylläkin laajasti varuskunnan rakennuksia ja laitteita. Koulu oli pettymykseksi poissa, ainoastaan haapoja kasvava kivijalka oli tallella ja vieressä suuri venäläinen muistomerkki, kivipaasi, joka kertoi ankarista taisteluista ja uhrauksista tällä paikalla.

Ole Tarvonen

Sakkolan Viiksanlahden alakansakoulu (Antti Hynnän talo 1939).

Entisen rukoushuoneen paikka keskellä kuvaa metsän reunassa.

Φ

TÄMÄN PÄIVÄN PANKKIPALVELUA
— PERINTEISIIN NOJAUTUEN —
LEMPÄÄLÄSSÄ JA VIIALASSA
PAIKKAKUNNAN JA JÄSENTEN PARHAAKSI

Φ

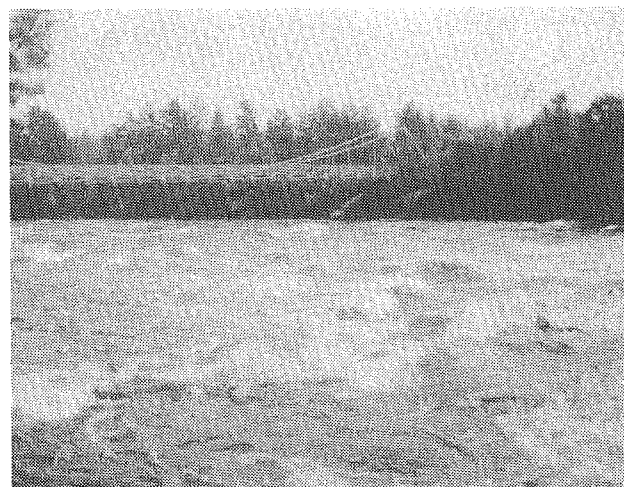
Lempäälän-Viialan
Osuuspankki

Viipurin linja-auton lähtöä odotellaan Kasarmilan tienhaarassa Helena Pitkäsen Sekatavarakaupan edustalla 1939.

Sama paikka 1989 (Kasarmilan risteys).

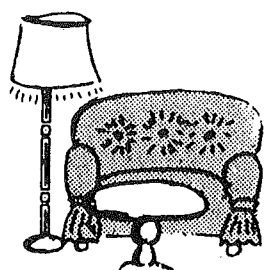
Kiviniemen maantiesilta 1939.

Kiviniemen maantiesilta 1989.

Kirjoittaja Kiviniemen maantiesillalla 1989.

Verhoituliike

AAPRO KIISKI

41490 Niemisjärvi
☎ (941) 845724

Hankasalmi

Perämoottorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Pienkonekorjaamo

NUORA-MOTOR

Härmälänkatu 15, TAMPERE
Puhelin 931-654 411

Perämoottorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Matti Laamanen:

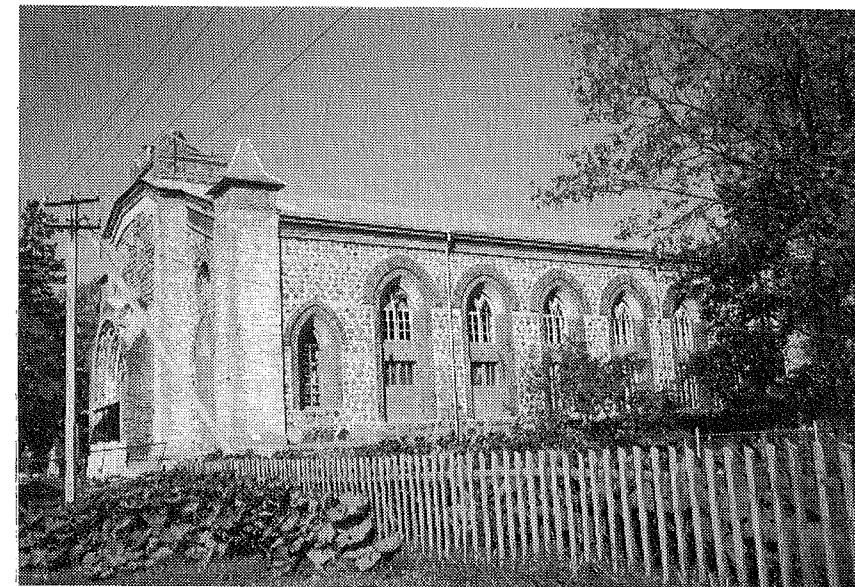
Laulumatkalla Inkerinmaalla

Viime keväänä pastori Arvo Survo esitti Helsingin sotaveteraani- ja -invalidikuorolle kutsun saapua laulamaan hänen seurakuntaansa Kupanitsaan Inkerinmaalla. Niinpä sitten syyskuun 22 päivän aamuna lähti 50 lauluveljeä bussilla Helsingistä kohti Leningradia ja Inkeriä. — Arvo Survohan on tullut viime talvena tunnetuksi Suomessa. Kirkot, joissa hän saarnasi, olivat aina täynnä ja inkeriläisten hyväksi kannetut kolehdit ennätysluokkaa. Ei siis ihme, että tällainen matka kiinnosti. Sakkolalaisista kuoroon kuuluvat Aulis Airta sekä tämän kirjoittaja.

Vaalimaalla näkyi jo perestroikan vaikutus. Ei riittänyt naapurin tullivirkailijoilla intoa avauttaa matkailaukkuja niinkuin menneinä vuosina. Sama, ellei vieläkin suurpiirteisempi, oli tulli palatessa. Niinpä suomalaisten v. 1977 rakentama hotelli Moskva Nevan saavutettiin täysin aikataulun mukaisesti.

Kuorollamme oli kahden päivän aikana kolme konserttia. Lauantai-iltana 23. 9. ajettiin Hatsinan kaupunkiin, jossa on n. 40.000 asukasta. Kaupungin kulttuuritalolla inkeriläisten puheenjohtaja Paavo Parkkinen sekä Arvo Survo toivottivat kuoron tervetulleeksi. Sali oli täpötäynnä inkeriläisiä. Kuoromme esitti täällä ”maallisia” lauluja ja viime keväänä perustettu Inkere-kuoro inkeriläisiä. Inkere-kuorolaisten joukossa oli lähes 80-vuotias nainen, joka ilmiömaisesta muististaan lauloi ikivanhoja jo unohduksissa olleita inkeriläislauluja loistavalla äänellään.

Tarinoitaessa inkeriläisten kanssa ilmeni, että moni heistä oli ollut Suomessa jatkosodan aikana, mutta joutunut sitten palaamaan takaisin. He muistelivat lämmöllä Suomessa viet-

Kupanitsan kirkko.

tämänsä aikaa. Kun kuoromme kajautti lopuksi heidän kansallislaulunsa ”Nouse Inkeri”, siihen yhtyi voimakkaasti koko juhlayleisö.

Sunnuntaina 24. 9. Leningradissa yövyttäissä, ajoimme n. 40 km:n päässä etelässä sijaitsevaan Puskinon kaupunkiin, jossa on n. 80.000 asukasta. Kaunis kaupunki, tosin rapistunut. Sen kunnossa olevaan kirkkoon oli jälleen Arvo Survo toivotamassa kuoron tervetulleeksi. Kirkko oli ääriään myöten täynnä inkeriläisiä, valtaosalta ryppyisiä, huivipäisiä naisia, joukossa vain vähän miehiä ja lapsia. Kun katseli alttarilta päin monisatapäistä joukkoa, joka hartain ilmein, kyneleet poskille valuen kuunteli kirkkolaulujamme, ei voinut mitään sille, että omakin laulu katkeili. Mitkä suunnattomat kärsimykset noilla ihmisillä ovatkaan takanaan! Nyt he pitävät suomalaisia pelastajinaan, siltä ainakin minusta tuntui.

Kun Inkerinmaan suomalaisväes-

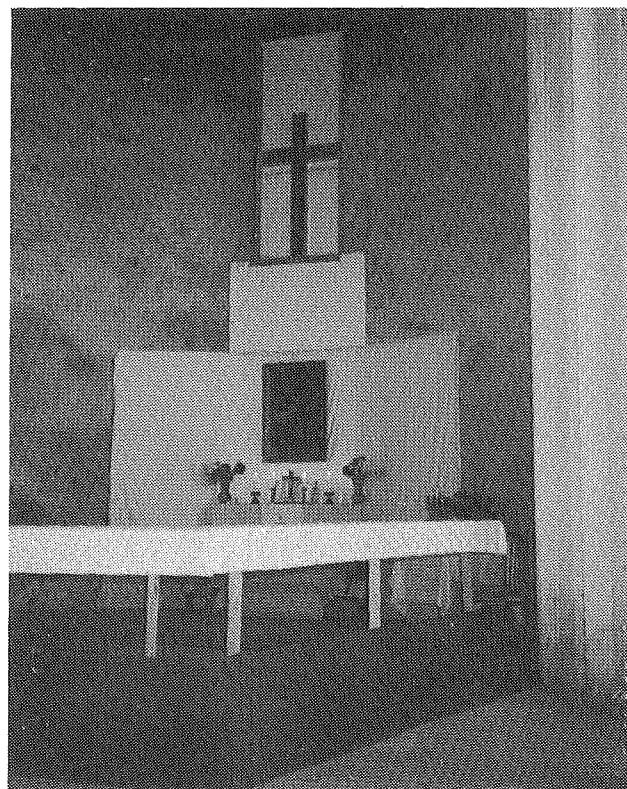
tö ennen sotia oli n. 180.000 — 200.000, sitä nyt on eri arvioiden mukaan vain n. 20.000 — 38.000. Inkeriläisten suoranainen vaino alkoi Stalinin aikana 1930-luvun puolivälissä. Heitä siirrettiin muualle, jopa Uralin taakse. Useimmat jäivät niille teille eikä yksikään inkeriläisperhe säästynyt sodalta, monet perheet hävisivät kokonaan. Sota vei miehet. Monet uurrekasvoisista naisistakin olivat olleet vuosikausia vankilassa tai työleirillä.

— Lähdimme kirkosta järkyttyneinä heidän kohtaloistaan, jotka ovat olleet paljon kovemmat kuin meidän karjalaisevakkujen.

Puskinosta ajoimme läpi laajojen peltoaukeiden Survon omaan kirkkoon, Kupanitsaan, joka sijaitsee n. 60 km Puskinosta länteen ja n. 80 km Leningradista lounaaseen. Matkalla ohitettiin isoja kyliä, joiden pienet talot olivat tien kahta puolta ja enemmän maalattuja kuin kesäkuussa näkemäni aunukselaistalot Syväri —

Petroskoi — Valamo -matkalla. Perillä odotti melko lohduton näky: rappeutunut kirkko, torni kaatunut ilmeisesti pommituksissa, ovet ja ikkunat säpäleinä, pressut edessä, katon kannattajat juuri ja juuri pystyssä, lattia lahonnut.

Mutta kirkon tornia muurattiin jo, ja rakennustarvikkeita olivat kirkon sivulaivat täynnä. Kirkkoa ei ole voitu käyttää 50 vuoteen. Vasta kaksi vuotta sitten aloitettiin jumalanpalvelukset. Kirkon vieressä oleva luterilainen hautausmaa oli jo kunnostettu. Survon kertoman mukaan kirkon tornin valmistuttua tämän vuoden syksyllä sinne saadaan Lapualta kolme uutta kirkonkelloa. Niiden ääni tulee valamaan uutta uskoa sorrettuun kansaan. — Tunsimme olevamme jollain tavoin etuoikeutetussa asemassa saadessamme laulaa kirkkolauluja ihmisille, sukulaisille, joilla ei

Kupanitsan kirkon alttari oli kangasta, puupukkeja ja rappaamatonta seinää.

Kupanitsan kirkko sisältä. Etualalla myös mukana ollut Tyyne-Kerttu Virkki.

ole oikeastaan mitään. Monilla ei edes entistä suomalaista nimeäkään, joka oli sorron aikana hengissä pysyäkseen, muutettava venäläiseksi. Nyt nimiä muutetaan jo takaisin entisiksi. Iloa ja onnea löytyy pienestäänkin. Eräskin n. 50-vuotias nainen tuli vastaan kirkkomaalla ja sanoi olevansa ylen onnellinen siitä, että oli saanut äitinsä haudalle hautakiven Nivalasta. — Mieleen jäi pastori Survon puhe seurakunnalleen. Se oli yksinkertaista kieltä, ihan kuin isän puhetta lapsilleen, vaikka nuori mies puhui vanhuksille.

Olen varma siitä, että jokainen taivoitti huivipäiset, uurteiset naiset, miehet ja nuoretkin, joista kaikki eivät osaa edes suomenkieltä. Puhe taivoitti myös meidät, veteraanikuoron jäsenet, jotka ikimuistettavan kokemuksen rikastamina palasimme jälleen tänne hyvinvointi-Suomeen.

Paluumatkalla lounastimme Viipurin Pyöreässä Tornissa. Milloinkahan ennen meitä sen muurit ovat viimeksi kaikuneet isänmaallisista lauluista?

Inkeriläisten kansallistunne on heräämässä. Se ei ole haihattelua, ei valtiollisen itsenäisyyden tavoittelua, mihin niin pienellä väkimäärällä ei olisi mahdollisuuksiakaan. Mutta oman kielen, suomenkielen puhuminen, oman uskon vapaa harjoittaminen, kirkossa esteetön käynti, Suomenkielisten luokkien perustaminen jo olemassa olevien useiden kymmenien lisäksi ovat realistisia lähitavoitteita. Suomesta odotetaan kyllä apua. Turistien kahvi-, sokeri- jne. paketit eivät ainakaan tässä vaiheessa ole hyvä avustusmuoto, koska vastaanottajapuoli ei ole järjestäytynyt niitä vastaanottamaan.

On perustettu Suomeen myös Suomi-Inkeri-seura, joka pystyy anta-

maan asiassa ammattiapua. Käsitykseni mukaan henkinen tuki on tässä vaiheessa tärkein, aineellisen tuen antaminen edellyttää vastaanottopäässä organisointia, jotta materiaali menisi tarkoitettuun paikkaan.

Inkerinmaan kansallistuntoa nostaa myös sen oma lippu: vaaleankeltaisella pohjalla oleva siniristi, jossa on kapea punareunus.

Kun Inkerin kansallislaulu on Suomessa melko tuntematon, lienee syytä panna sen sanat näkyviin. Tosin ihmeekseni, hyräillessäni laulua Lauri-veljeni rupesi sitä laulamaan ulkomuistista. Ilmeisesti 1920-luvulla ainakin Kirkonkylän kansakoulussa, jossa oli myös Inkerin pakolaisten lapsia, joku opettajista laulun opetti.

NOUSE, INKERI!

Sanat: 1 säkeistö M. Putro
2 säkeistö Paavo Räikkönen

Nouse, Inkeri, jo herää työhön,
aamun koi jo sulle heijastaa.
Valoa jo elämäsi yöhön leviää,
oi armas synnyinmaa!
Välkkyen jo aamun säteihissä
toivo elää lasten sydämissä.
Nouse, Inkeri, jo loppuu yö,
nouse, nouse, sun hetkes lyö.

Kerran kaikuu vielä kaunis soitto
kautta kallihimman synnyinmaan,
valon, vapauden ompi voitto,
riemuiten käy kansa laulamaan.
Kuullen kutsumusta mielin innoin
kaikuaapi silloin täysin rinnoin:
Nouse, Inkeri, sun laulus soi,
nouse, päiväks jo vaihtuu koi!

Peruutettu joulujuhla

Elettiin loppuvuotta 1924. Valmistauduttiin viettämään joulujuhlaa Petäjäjärven kansakoulussa. Vähät lumet olivat sulaneet ja maat olivat mustana, lisäten näin päivän hämähäryyttä. Karvasen Simo oli jo ottanut valjastusta varten kiessit esiin kujamalle. Olin juuri tulossa joulujuhlan ohjelmaharjoituksista, missä minun piti esittää lausuntaa ja Kuparisen Vilhon oli määrä laulaa. Oli jo käyty useamman kerran harjoittelemassa ja opettajamme Anna-Greta Villberg, joka seurasi esitystämme salin perältä, antoi hyväksymisensä esitykseemme.

Silloin tuli suruviesti: Opettajamme Hjalmar Holopainen, tai niinkuin sanottiin ”Holpane”, on kuollut. Joulujuhlat peruutettiin.

Hän oli jo syksyllä sairastellut jonkin aikaa, muistan kuinka hän aina pyöreätä peltiunua vasten seisten lämmitteli selkäänsä ja jakaen elä-

mänohjeita, jotka ovat jääneet lähtemättömästi mieleeni.

Olin muuten opetellut roolini tätä esitystä varten niin hyvin, että muistan sen vieläkin. Sittenhän niinkuin tiedetään, Rosa Holopainen toimi opettajana kevääseen saakka.

Mainitsin tuossa jo Simo Karvasen. Olivat sopineet äitini kanssa, että mikäli hoitaisin paimen tehtäväni nyt kulumassa olevan kesän ja vielä seuraavan kesän, saisin asua ja käydä kouluni loppuun heillä. Minulle tämä tiesi melkoista helpotusta. Ehkä paljon suurempaa kuin sillä hetkellä osasin arvioida. Olinhan pitkäksi aikaa vapaa toimeentulohuolista. Kävimme siis yhdessä, minä viimeistä ja Viljo ensimmäistä luokkaa.

Koulumatka täältä Ämmälän perukoilta oli pitkänpuoleinen, noin 5 kilometriä, ehkä katsottiin, että olisin jonkinlainen tuki ensiluokkalaiselle.

”Ämmälän Simo” hoiteli lukuisia luottamustoimia. Usein sain kiikuttaa postiin hänen viestejään Meteorologiselle laitoksellekin. (Viljo muuten jatkoi tätäkin harrastusta isänsä jälkeen talvisotaan saakka.)

Muistan erään tapauksen. Jonkin myöhään venyneen kokouksen jälkeen kunnallislautakunnan esimies Juho Koironen tuli yöksi Ämmälään. Eteisessä köpitti häntä vastaan yli 90-vuotias Simon isä, Antti. — ”No mihinkäs Äijä on menossa? Kysyi Koironen iloisesti. — ”Kuselle ja p. . k. . le, k-le ja p-le” -toisteli Äijä ja meni asioilleen.

Aapo Karppanen

Putkiliike P Nuora Ky

37560 KULJU
puh. 676 100

Viskari-suvun sukukokous

Suvun kymmenes sukukokous pidettiin Lauttakylässä 10. 10. 1989. Sukukokoukseen oli saapunut ilahduttavan paljon suvun edustajia ja myös Ruotsissa asuvia suvun jäseniä. Sukukokouspäivä aloitettiin jumalanpalveluksella Huittisten kirkossa ja tämän jälkeen laskettiin kukkalaite Karjalaan jääneiden vainajien muistopatsaalle. Muistopatsaalla piti puheen Vilho Viskari Huittisista.

Kokouksen avauksen suoritti suvun esimies Heimo Viskari, toivottaen osanottajat tervetulleeksi suvun kymmenenteen sukukokoukseen.

Samalla vietettiin hiljainen hetki suvun keskuudesta poistuneitten muistolle.

Kokouksen sihteeriksi valittiin Arto Viskari Orivedeltä. Sukututkimuksen tämän hetken tilanteen mukaan todettiin, että sukututkimus Sakkolan, Metsäpirtin, Pyhäjärven ja Räisälän Viskarien kohdalla on suoritettu loppuun.

Antrean Viskarien sukututkimus on myös lähtenyt käyntiin ja toivottiin, että jo seuraavassa sukukokouksessa voitaisiin tutkia missä kohdin suvut kohtaavat toisensa. Kaikki tähänastiset tutkimustulokset viittaavat siihen, että myöskin Antrean ja Jääsken Viskarit saattavat olla samaa sukua. Ruotsissa asuvien Viskarien taholta tuotiin esiin mielenkiintoista Viskarin suvun varhaisvaiheista. Heidän saamansa tiedon mukaan Gustav Vaasan ollessa kuninkaana, oli alaisenaan aatellismies Bertilsson, joka epäsuosioon joutuneena tai muusta syystä lähetettiin kuninkaan toimesta v. 1553 Karjalan Kannakselle Sakkolaan tai Jääskeen. Tiedon mukaan tämä Bertilsson olisi muuttanut sukunimensä paikkakunnan kylän nimen mukaan Viskariksi.

Tämä tieto viittaisi Antrean Viskarin kylään. Näitä tietoja tutkitaan nyt Ruotsista käsin.

Kokouksen yhteydessä myös suvun jäsenet esittivät ohjelmaa. Pikku tytö Kaisu Viskari esitti yksinlaulua ja Aune Kaunismaa os Viskari lausui. Raimo Viskari selosti käyntiään nyky Käkisalmissa, samoin Verner Viskari käyntiään Vpl Pyhäjärvellä. Kallervo Viskari kertoi vanhoja porsasjuttuja Sakkolasta. Toivo ja Barbro Wiskari Ruotsista esittivät soittoa ja laulua.

Kun suvun kokoukset pidetään joka toinen vuosi, niin silloin väli vuotena tehdään jokin retki. Viime kesänä käytiin Sakkolassa, nyt päätettiin, että matkakohteeksi valitaan yksinomaan käynti entiselle kotiseudulle ja mahdollisimman moni suvun jäsenistä voisi päästä käymään entisellä kotiseudulla.

Asian valmistelu jätettiin esimiehen tehtäväksi. Suvun esimieheksi

valittiin edelleen Heimo Viskari Orivedeltä. Seuraava sukukokous päätettiin pitää Orivedellä Mikkelinpäivänä 1991.

Erittäin onnistuneen ja virikkeitä antavan kokouksen päätteeksi laulettiin Karjalaisten laulu, sekä nautittiin kakkukahvit.

Kuvassa ovat Toivo ja Barbro Wiskari Ruotsista sukukokouksessamme. Toivon isä, Eino Wiskari on lähtöisin Vpl Pyhäjärveltä ja joutui sotilapsena Ruotsin Upsalaan.

Ensi kesänä aukeavat matkat myös Sakkolaan. Meille vilakkalaisille on jo vahvistettu matka Sakkolan ja Taipaleen joelle. Mukaan pääsee 45 henkilöä, jotka kaikki paikat on jo varattu.

Heimo Viskari

”Mä elän laupeudesta”

IN MEMORIAM Kaino Rytty

Kaino Johannes Rytty syntyi 29. 9. 1912 Sakkolan pitäjän Hovinkylässä Karjalassa ja nukkui rauhallisesti jo pitkään kaipaamaansa ikuiseen Lempäälän terveyskeskuksessa 18. 11. 1989.

Hän joutui jo parikymmenvuotiaana ottamaan vastuun yhdessä äitinsä kanssa silloisen perheensä toimeentulosta sisarusarjansa vanhimpana veljenä, kun hänen oma isänsä kuoli. Tuolloin alkanut elämäntyö käsitti myöhemmin oman suurperheen kasvattamisen lisäksi huomattavan määrän ruumiillista, henkistä ja hengellistä työtä niin oman perheen parissa kuin yhteiskunnan eri elämäntiloilla. Hänen sydäntään lähellä oli erityisesti seurakuntatyö ja vapaaehtoinen sananjulistaminen. Tälle elämäntyölle antoivat kehyksiä, rajoituksia ja lisävaritystä elinikäinen sairaus, kahdesti lähteminen evakoon, synnyin- ja kotiseudun lopullinen jättäminen, oman äidin ja neljän nuoremman sisaruksen viimeiselle matkalle saattaminen ja vihdoin häntä kohdannut ankara sairaus, joka vasta sai hänet luopumaan yhteiskunnallisista tehtävistä, luottamustoimista ja julkisesta esiintymisestä. Tästä elämäntyöstä on jäänyt niin meille lähiomaisille, sukulaisille ja ystäville kuin myös kotikuntalaisille ja seurakuntalaisille sekä näkyviä että

näkymättömiä muistoja ja muistomerkkejä.

Hänen ehkä rakkain työnsä oli oman suurperheen kasvattaminen ja meidän lasten saattaminen oman elämän alkuun. Erityisen merkityksen hän osasi antaa koulutukselle, jota hän yritti järjestää jokaiselle meistä omien taipumustemme ja niiden taloudellisten resurssien puitteissa, mitkä olivat käytettävissä. Pienen kotitalan tarjoama toimeentulo ei kuitenkaan riittänyt perheen elatukseen ja lasten kouluttamiseen, vaan lisätuloa oli hankittava muualta. Tähän lisätulon hankkimiseen antoivat hyvät mahdollisuudet hänen erinomainen kätevyytensä ja toisaalta ajatuksen lennokkuus. Käsi totteli silmää, oli sitten kysymys kirvesmiehen, puusepän, sepän, muurarin, räätälin tai suutarin töistä, tai yhtä hyvin saarnan, lehti jutun tai runon kirjoittamisesta. Näistä kaikista on näyttöä. Niinpä hän hankki lisäansioita rakennuksilta kirvesmiehenä, puuseppänä, lapikassuutarina ja yleensä suutarintyöllä, toisinaan taas torikauppiaana myymässä kotitalan tuotteita kuten vihanneksia, piirakoita, marjoja, vastoja yms. Kaikki työ onnistui. Vaikeuksia ilmeni vasta sitten, kun piti määritellä hinta tehdystä

työstä. Näin kävi varsinkin silloin, kun työ oli tehty läheiselle ystävälle tai tutulle.

Yhteiskunnallisen ja seurakunnallisen työnsä Kaino Rytty aloitti jo Karjalassa. Tuolloin hän toimi innokkaasti vapaaehtoisen kansansivistystyön ja pyhäkoulutyön parissa opintokerhoissa ja pyhäkoulun opettajana. Hän osallistui myös vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön suojeluskunnassa ennen sotia. Sairaus esti hänen sijoittamisensa rintamajoukkoihin, mutta kotijoukoissa hän toimi vartiointitehtävissä. Toiselle evakomatkalle lähdettäessä hän toimi kotikylän evakuoinnin tehtävissä. Yhteiskunnallinen työ jatkui täällä uudella kotiseudulla. Ahkerimmin hän osallistui näihin toimiin 1960- ja 70-luvulla. Huomattavimmat luottamustoimet olivat kunnanvaltuuston jäsenyys, jäsenyydet seurakunnan eri hallintoelimissä sekä puheenjohtajan tehtävät Asutus- ja maatilatalousliiton (AML) Vesilahden osastossa ja Pirkanmaan piirissä, toiminta Pirkanmaan Epilepsiayhdistyksessä sekä puheenjohtajuudet Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen Narvan osastossa ja sen rukoushuonetomikunnassa. Palkallisista toimista voidaan mainita Vesilahden kunnan työsuojelun tarkastajan toimi ja Lempäälän—Vesilahden Sanomien toimittajan työ.

Yhteiskunnallisista ansioistaan Kaino Rytty on kahdesti palkittu valtion taholta kunniamerkillä (SVR m kr ja SL ar). Myöskin entiseen kotiseutuun ja sen perinteeseen liittyvät Suvanto-säätiön ja Hovinkylä-seuran toiminnot olivat lähellä hänen sydäntään.

Ehkä vielä merkittävämpää oli hänen työnsä seurakunnan eri tehtävissä ja etenkin vapaaehtoisessa sananjulistustyössä. Hän julisti sitä evankeliumin ilosanomaa, jonka hän itse oli saanut kokea jo nuoruudessaan 1930-luvulla. Tämä työ alkoi pyhäkoulutyönä ja jatkui hartaushetkien ja raamatuntutkien pitämisenä. Hän hakeutui jo Karjalassa evankelisen

liikkeen pariin. Se vaikutti häneen voimallisesti jo Sakkolassa. Hän liittyi Suomen Luterilaiseen Evankeliumiyhdistykseen, jonka saarnamiehenä hän toimi yhtäjaksoisesti yli 40 vuoden ajan. Mutta se ei vielä riittänyt, kun hengen palo oli suuri. Tämä johti siihen, että hän hakeutui 1950-luvulla yhdistyksensä saarnakurssille, jonka suorittuaan Kaino Rytty sai oikeuden saarnata missä tahansa seurakunnan jumalanpalveluksessa. Kotikirkon lisäksi hän on saarnannut monissa lähiseudun ja useissa muissakin Suomen kirkkoissa. Erityisen maininnan arvoinen on hänen toimintansa Narvan rukoushuonehankkeen johdossa. Tässäkin yhdistyi hengen voima ja käden taito. Hän sananmukaisesti omin käsin rakensi rukoushuoneen Narvaan meidän jälkeenjääneiden käytettäväksi.

Joutuu kysymään, mistä hän ammensi voiman kaikkeen siihen, mitä hän teki. Vastaus on yksiselitteinen; Jumalan Sanasta. Se oli hänen voimanlähteensä, hänen virvoittajansa. Sen turvin hän mielellään erkani tästä ajasta. Oli suurenmoisen arvokas opetus meille lähimaaisille, joilla oli mahdollisuus valvoa viimeiset vuorokaudet hänen kuolinvuoteensa äärellä. Opetus siitä, mitä on menettää lähimainen, opetus siitä, miten monet toisarvoiset asiat menettävät merkityksensä silloin, kun on kysymys todella tärkeistä asioista. Ei tarvittu paljon sanoja, katse riitti välittämään suuren määrän ajatuksia, tukemaan toista, kun tuntui vaikealta. Tässä yhteydessä on mieluisaa esittää sydämmelliset kiitokset Lempäälän terveys-

keskuksen henkilökunnalle suurenmoisesta myötäelämisestä isän viimeisten vuorokausien aikana.

Isä on poissa. Hänen elämäntyönsä on jäljellä. Se ei unohdu koskaan. Arvokkaimpana pidän sitä hengellistä perustaa ja perintöä, jonka hän meihin lapsiinsa juurrutti. Se on kantanut ja tulee kantamaan monen vaikean asian yli. Haluan kunnioittaa isän muistoa hänen oman saarnavirtensä säkein:

*Sua ylistän, oi Jumala,
jo täällä murheen maassa.
Vaan kerran valkovaatteissa,
Sun luonas kunniassa,
saan siellä iät veisata,
mä elän laupeudesta.*

Yrjö Rytty

Virpin säkeet isälle 9. 12. 1989

Hiljaa ja sointuen soivat enkelten kellot.

Isäni kuuli sen:

Valmistui vastaanottamaan sielunsa hakijat.

Kietoivat hellästi pumpuliin isäni sielun.

Lensivät pois, ylös pilviin kadoten.

Minne ja mihin ne veivät sielusi, isä?

Jättivät jäljelle kehosi kylmenevän.

Onko se kaikki, mit' meillä on jäljellä sinusta?

Senkin me kätkimme multa niin pimeään.

Eikö ne voineet ottaa mukaansa sitäkin? Isä!

Antaneet olla isänä ainiaan?

Tuhtoisin nähdä silmäsi, poskesi, hymysi, isä.

Tuhtoisin nähdä ne sielusi kanssa uudestaan.

Kerro, kerro minulle isä:

Ovatko helviä, hyviä sinua hoivaamaan?

Kerro se minulle enkelten sävelin, isä!

Voivatko kantaa kipusi, surusi, huolesi hartioillaan?

Voitko ja osaatko enkelten kieltä, isä?

Pyytäisit niitä minua kuuntelemaan.

Kertoisin niille kaiken sinusta, isä.

Tuhtoisin pyytää niitä korvaasi kuiskaamaan:

Pyytäisin niitä isänä sinulle olemaan!

KUOLLEITA

Olga Maria Viskari os Häyrynen syntyi 14. 6. 1898 Juvalla, kuoli 11. 12. 1989 Haminassa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Lohijoki.

Aino Maria Lehtiranta os Lamppu syntyi 1. 9. 1903 Sakkolan Petäjärvellä, kuoli 24. 9. 1989 kotonaan Oulussa. Hän asui Oulussa lähes yhtäjaksoisesti v 1945 kuolemaansa saakka. Hän oli käynyt kauppakoulun ja emäntäkoulun ja toimi myymälänhoitajana eläkevuosiinsa saakka. Aino Lehtiranta on toiminut sota-aikana muonitusjaoston puheenjohtajana.

Viljo Pekka Turkkinen syntyi 10. 1. 1912 Sakkolassa, kuoli 14. 11. 1989 Lempäälässä. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Haparainen ja viimeinen kotipaikka Lempäälän Herrala. Nuoruusvuosien harrastuksena kilpahiihto ja keskimatkojen juoksu. Siunaustilaisuus oli 2. 12. 1989 Lempäälän kirkossa, jonka jäl-

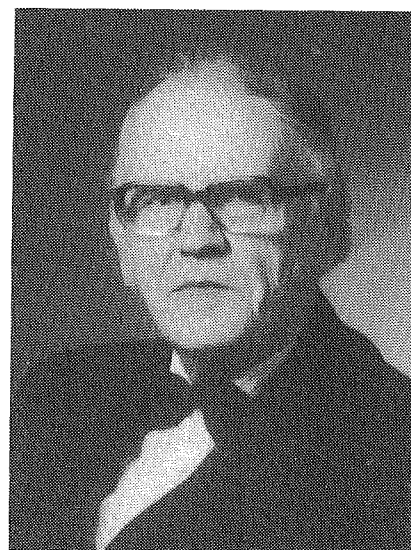
keen muistotilaisuus Lempäälän seurakuntatalossa.

Aino Emilia Kallonen os Hytönen syntyi 5. 5. 1913 Parkanos-
sa, kuoli 20. 11. 1989 Lempäälän terveyskeskuksessa. Viimeinen kotipaikka Vesilahden Narva. Hän oli Aukusti Kallosen vaimo Sakkolan Petäjärveltä. Siunattu viimeiseen lepoon Vesilahden siunauskappelissa 2. 12. 1989. Muistotilaisuus Vesilahden seurakuntasalissa.

Mirjam Nuora os Härmäläinen syntyi 7. 6. 1913 Uukuniemellä, kuoli 7. 11. 1989 kotonaan Lempäälän Hauralassa. Hän oli Yrjö Nuoran vaimo Sakkolan Petäjärveltä.

Elsa Eräranta os Ukkonen syntyi 31. 1. 1914 Vpl Pyhäjärvi, kuoli 15. 12. 1989 Orivedellä. Entinen kotikylä Sakkolan Vilakkala. Siunaustilaisuus vietettiin Oriveden kirkossa 29. 12. 1989, jonka jälkeen muistotilaisuus seurakuntakeskuksessa.

Veikko Sylvester Rämö syntyi 19. 6. 1914 Sakkolassa, kuoli 2. 12. 1989 Tampereella. Entinen kotipaikka Sakkolan Kiviniemen Savi-
oja. Viimeinen kotipaikka Tampere.

Opettaja, isännöitsijä Aarne Roininen kuoli 14. 12. 1989 Pikkolinnassa vaikean sairauden murtamana. Hän oli syntynyt Sakkolassa 15. 11. 1915. Entinen kotikylä Sakkolan Pannusaari. Sodan ajan hän palveli maataan ilmavoimien esikunnassa. Sotilasarvoltaan hän oli ylikersantti.

Sodan loputtua hän valmistui opettajaksi Lahden kotiteollisuusopettaja-opistosta ja toimi sen jälkeen opettajana eri puolilla maata. Hän piti myös lukuisia kirjanpitokursseja ja hoiti omaa isännöintitoimistoa vuoteen 1985. Puutarhanhoito ja maalaus olivat hänelle rakkaita harrastuksia elämän loppuun asti. Erittäin tasapainoisena ihmisenä hän oli oppilaitensa rakastama opettaja ja pidetty työtoveri.

Maanvilj. Lauri Juhonpoika Meskanen syntyi 2. 2. 1913 Sakkolan Vilakkalassa, kuoli 22. 12. Orivedellä. Siunattiin haudan lepoon Oriveden kirkossa 13. 1. 1990.

Paavo Sakari Väyrynen syntyi 27. 4. 1922 Lappeella, kuoli 19. 10. 1989 HYKS:sa Meilahdessa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Kiviniemi ja viimeinen kotipaikka Kerava. Hän meni talvisotaan vapaaehtoisena. Suoritti asevelvollisuuden välirauhan aikaan ja joutui jatkoso-

dassa jatkamaan asepalvelusta, jota kertyi yhteensä 5 vuotta.

Siunaustilaisuus Keravalla 3. 11. 1989. Siunaus: Rovasti Esko Väyrynen. Musiikkiopiston jouset esitti T Albinonin Adagio, Tuomas Karjalainen, urut. Kirsi Laento laulu: Maan korvessa... Säestys Eija Upola. Siunauksen jälkeen he lauloivat ja säestivät: Laps olen köyhän kauniin Karjalan. Virsi 341. Sua kohti Herrani, saattoväki ja haudalla virsi 548.

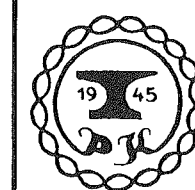
Oven kahvaan ja kynnyspuulle jäi kaipaus kukkimaan. Se kaipaa kysyvän suulla: — Ei erhetä milloinkaan tee Elämän Antaja meille. — Vaikka tänään tuntuukin niin. Sydän kuitenkin Jumalan teille jää itkien kiitoksiin.

Pauli Pekka Meskanen syntyi 12. 1. 1941 Helsingissä, kuoli 12. 7. 1989 Vilppulassa. Vanhemmat Hilma ja Toivo Meskanen Sakkolan Kaarnajoelta.

Selma Mirjam Pulakka os Liimatainen syntyi 30. 4. 1913 Vesannolla, kuoli 30. 11. 1989 Ruovedellä. Hän oli Uuno Pulakan vaimo Sakkolan Arkuntanhuasta.

Isä tulen jo kotihin matkan päähän päästyäni elon iltaan ehittyäni. Kiitän päivistä hyvistä surunkin sumentamista elämästä eniten kiitän. Väsyin jo vaeltamasta uuvuin jo uneksimasta tulen turviisi ilolla arkana Sun armohosi. Isä tulen jo kotihin.

Mirjam Pulakka

**PÄRSSISEN
KONEPAJA**

35500 KORKEAKOSKI, PUH. (935) 812 04

Toimivia metalliovia, ym. rakenteita
Alumiinisia ovia ja ikkunoita

VUOSIA TÄYTTÄ- NEITÄ

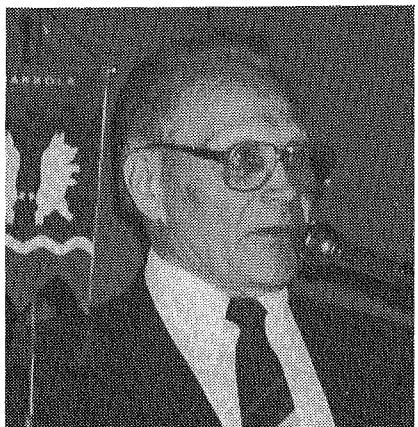
90 VUOTTA täytti 11. 12. 1989 Hilda Lemmetti os Kallonen Punkalaitumella.

60 VUOTTA täytti 28. 1. 1990 Aino Lemmetti os Ukkonen Punkalaitumella.

50 VUOTTA täytti 4. 2. 1990 Helka Lemmetti Punkalaitumella.

He ovat samaa perhettä ja asuvat yhteistaloudessa Punkalaitumella. Perheen entinen kotikylä on Sakkolan Lapinlahti.

85 VUOTTA täytti 2. 1. 1990 Aina Kallonen os Ikävalko Toijalas. Tunnetaan paremmin "Seppälän Jussin" vaimona. Hänen entinen kotikylä on Sakkolan Lapinlahti.

75 VUOTTA täytti 17. 1. 1990

Heikki Karttunen Nokialla. Hän on syntynyt ja talvisotaan saakka asunut Vpl Pyhäjärven Noitermaassa. Merkkipäiväänsä hän on viettämässä poikansa perheen luona Canadassa. Hän on julkaissut useita kirjoja jotka kertovat entisen kotikylänsä elämisestä ja olemisesta rauhan ja sodan aikoina. Ahkeraa avustajaamme kiitämme kirjoituksista ja toivomme yhteistyön jatkuvan!

75 VUOTTA täytti 8. 1. 1990 Saima Korkea os Kurppa Punkalaitumella. Hän on syntynyt Uudellakirkolla. Entinen kotikylä Sakkolan Arkuntanhuan Rajamäki.

70 VUOTTA täytti 28. 10. 1989 Arvo Nuora Vesilahden Narvassa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Petäjäjärvi.

70 VUOTTA täytti 25. 11. 1989 Juseppä Kalervo Pauku Nokialla. Hän on syntynyt Metsäpirtin Kirvesmäellä, mutta asui ennen talvisotaa Sakkolan Kiviniemessä. Hän on kirjoittanut kirjan elämänsä vaiheista Kirvesmäeltä alkaen näihin vuosiin saakka. Myös Suvannon Seutu julkaisee runsaasti hänen muistelmiaan. Kiitokset ja Onnen Toivotukset yhteistyön jatkumiselle!

70 VUOTTA täytti 6. 10. 1989 Hilja Hynnä Lempäälässä. Hän on syntynyt Sakkolan Haparaisissa joka oli myös hänen kotikylänsä.

Niilo Vuotilainen 70 VUOTTA 3. 1. 1990 (matkoilla).

Synnyit Sakkolassa, Lupran kylässä, Adam ja Katri Vuotilaisen perheeseen. Lapsuutesi vietit Karjalassa, mutta kuten monen muunkin karjalaisen, tiesi johti evakkona ensin Keski-Suomeen, sitten Vesilahden Krääkkiöön.

Sodan aikana ihastuit sairaanhoitajatyttöön, Marttaan, ja avioiduitkin hänen kanssaan v 1945. Kotia Lempäälän Ruskea-ahteelle kävit rakentamassa Vesilahdesta käsin, polkupyörällä matkaa taittaen.

Sinä ja äiti kasvatitte yhdessä kahdeksan lasta, jotka kaikki rakkaudella ja kiitollisina muistavat niitä asioita jotka läheisesti ovat liittyneet

elämäsi.

Olet koko elämäsi ajan, aina eläkepäiviin asti, jakanut aikaasi työn, seurakunnan ja perheen kesken. On käsittämätöntä, kuinka sinulta riitti aikaa ja intoa raskaan työviikon jälkeen seurakunnan vanhimmistoveljen velvollisuuksien hoitoon, kitarakuorossa laulamiseen, kotipuutarhan kunnossapitoon, lukemattomien kirjojen lukemiseen, lasten kuljettamiseen metsään sien-, marja- ja luontoretkeille, joilla väsymättömällä innolla kertoilit luonnon salaisuuksista ja ihmeistä. Herkkyys toi persoonallisuutesi lämpöä, joskin pelkkä silmäys meihin riitti kunnioituksen ilmapiiirin syntymiseen. Koskaan emme kuulleet sinun puhuvan mitään pahaa kenestäkään, ja ihmissuhteitasi sävyttää positiivisuus, kiinnostuneisuus sekä luonnollisuus.

Olet työelämän jätettyäsi voinut omistautua enemmän lempipuuhiihiin, kuten käsitöiden näpertelyyn: kymmenet pärekorit, sorvatut kynttiläjalat, pannulastat, hyllyköt yms ovat löytäneet paikkansa kodeissamme.

Olemme Taivaan Isälle kiitollisia, että olet saanut voimia ja vireyttä nauttia eläkepäivistäsi lähimpiesi seurassa ja harrastustesi parissa. Olemme saaneet pitää sinut luonamme ja lähellämme; toivottavasti yhdessäolon hetkiä tulee vielä lisää!

Jäämme ajattelemaan ja siunaamaan sinua kaikella lämmöllä ja rakkaudella ja toivomme sinulle onnellista syntymäpäivää. Lapset

65 VUOTTA täytti 17. 11. 1989 Eino Kuisma Punkalaitumella. Hänen entinen kotipaikkansa oli Sakkolan Valkjärven Hakonotko. Hän on ahkera Suvannon Seudun asiamies ja Suvanto-säätiön kirjojen innokas välittäjä. Kiitos yhteistyöstä!

65 VUOTTA täytti 29. 12. 1989 Matti Lopenen Punkalaitumella. Entinen kotikylä Sakkolan Arkuntanhuan Lopenmäellä.

65 VUOTTA täytti 1. 1. 1990 Aimo Kinnari Punkalaitumella. Entinen kotikylä Sakkolan Valkjärvi.

Väitöskirja tohtorin arvon saamiseksi

60 VUOTTA täytti 10. 1. 1990 Maija Kuparinen os Kuuppo Punkalaitumella. Entinen kotikylä Sakkolan Röykkylä. Hän on ahkera Suvannon Seudun asiamies.

60 VUOTTA täytti 22. 1. 1990 Aila Mäkinen os Vulli Jyväskylässä. Entinen kotikylä Sakkolan Röykkylä.

50 VUOTTA täyttivät 25. 12. 1989 sisarukset Taina Koivunen os Tuulinen ja Tapio Tuulinen Punkalaitumella. Äiti Selma Tuulinen os Luostarinen on Sakkolan Ojaniemestä. Nykyinen asuinpaikka Punkalaidun.

50 VUOTTA täytti 6. 1. 1990 Mauno Virolainen Vesilahden Laukon kylässä. Hänen entinen kotikylänsä on Sakkolan Hovinkylä. Maanviljelyksen ohessa hänen harrastuksensa ovat kalastus ja metsästys.

90 VUOTTA täytti 23. 10. 1989 Hilja Eufrosyne Tenhunen os Laakkonen Joensuussa. Kerroimme hänen elämästään viimeisessä numerossa 1989, mutta nyt näytämme hänen valokuvansa joka viime numerosta jäi pois.

**Helmi Uosukainen
kiittää kaikkia
85-vuotispäivänä
muistaneita.**

Valtiotieteen lisensiaatti Helka Urponen os Hinkkanen väitteli 24. 12. 1989 tohtoriksi Turun yliopistossa.

Väitöksen työnimenä on VARHAIN SAIRASTUNEEN JA VAMMAISEN SOSIAALINEN SELVIYTYMINEN. Sosiologinen seuranta-tutkimus pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten sosiaalisesta selviytymisestä varhaisaikuisuudessa.

Vastaväittäjänä oli apulaisprofessori Paula Määttä Jyväskylän yliopistosta ja kustoksena professori Erkki Asp Turun yliopistosta. (Erkki Aspin vanhemmat Karjalasta: äiti Tyyne Asp os Hartikainen Antreasta ja isä Johannes Asp Kirvusta).

Helka Urponen os Hinkkanen on syntynyt Vesilahdella. Äiti Saimi Hinkkanen os Nuora Sakkolan Petäjärveltä ja isä Olavi Hinkkanen Sakkolan Hovinkylästä.

Helka Urponen: Ylioppilas Lem-

päälän-Vesilahden yhteiskoulusta v 1966. Valtiotieteen kandidaatti Turun yliopistosta v 1972. Valtiotieteen lisensiaatti Turun yliopistosta v 1978. Valtiotieteen tohtori Turun yliopistosta v 1989.

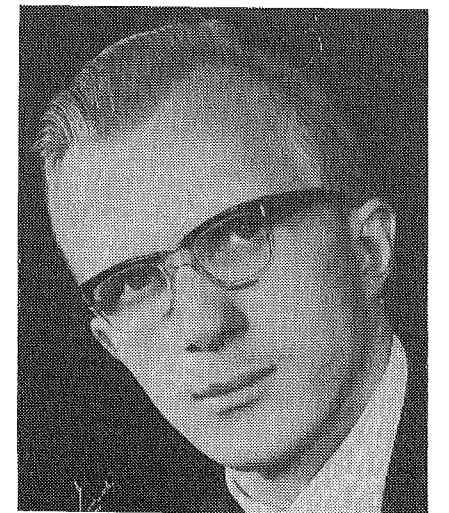
Työskentelee erikoistutkijana UKK-instituutissa Tampereella.

Museoviraston 35 muistitiedon keruukilpailun tulokset

Museoviraston tämänvuotisessa keruukilpailussa oli useita eri aiheita, joista suosituimmaksi osoittautuivat kotisyntynyksiä sekä kuppautta koskevat. Kilpailuun osallistui 1183 henkilöä eri puolilta Suomea. Heidän vastaustensa kokonaismäärä on yli 16.600 liuskaa.

Palkittiin: II palkinto Toini Pelkonen Vpl Pyhäjärvi.

Hän on pitkäaikainen Suvannon Seudun tilaaja.

Suomen Valkoisen Ruusun kunniamerkit

Valkoisen Ruusun mitali Usko Rytty Paimio. Entinen kotikylä Sakkolan Hovinkylä.

Haparaisten Nuorisoseuran 85-vuotisjuhlat

Lempäälän Ehtookodossa vietettiin 15. 10. 1989 Haparaisten Nuorisoseuran 85-vuotisjuhlia. Paikalla oli seuran jäseniä ja ystäviä lähes 100, vaikka ajankohta ei ollutkaan paras mahdollinen — toiset olivat matkoilla, toiset hirvimetsällä.

Tervetuliaispuheen piti seuran nykyinen puheenjohtaja Ilpo Viskari. Tämän jälkeen musiikkiesityksestä vastasi Kankaalan perhe Kuljusta. Nuorisoseuramarssin jälkeen kuultiin runonlausuntaa, jota esitti Kirsti Liius. Hän lausui m.m. Eeva Kilven 'Elämän evakkona' -runon erittäin ilmeikkäästi ja mieleenpainuvasti. Tämän jälkeen Lasse Laakso säestäjänä Ari Kankaanpää lauloi m.m. Tapio Rautavaaraa.

Etelä-Karjalaisten nuorisoseurojen Liitosta Lappeenrannasta oli tullut paikalle Kirsti Nikula, joka piti puheenvuoron ja jakoi tämän jälkeen ansiomerkit yhdessä Ilpo Viskarin kanssa. Hopeisen ansiomerkin saajia oli yhteensä kahdeksan: Martta Pa-

Ansiomerkkien saajia: vas. Aaro Viskari, Väinö Leppänen, Väinö Kekki, Lea Nuora, Martta Pajari, keskusseuran edustaja Kirsti Nikulainen ja seuran pj Ilpo Viskari.

jari, Lea Nuora, Väinö Kekki, Esko Kallonen, Aaro Viskari, Eino Viskari, Seemi Nuora ja Väinö Leppänen.

Karjalaisten laulun jälkeen oli vielä

kahvitarjoilu, jonka lomassa käytiin vilkasta puheensorinaa ja seurustelua tuttujen kanssa.

Juhlan kunniaksi seura julkaisi Väinö Kekin yli 20 vuotta sitten kirjoittaman historiikin, joka kertoo seuran ensimmäisestä kuudesta vuosikymmenestä. Teosta on edelleen saatavissa ja sitä voi ostaa esim. seuran puheenjohtajalta tai johtokunnan jäseniltä.

Jos mentäisiin ajassa 85 vuotta taaksepäin eli vuoteen 1904, jolloin Haparaisten Nuorisoseura perustettiin Sakkolan Haparaissa Uno Böckermanin aloitteesta. Alkuvuosina seuran toiminta oli lähinnä Iltamien järjestämistä. Pian toiminnot kuitenkin monipuolistuivat ja alettiin suunnitella oman talon rakentamista. Ryhdyttiin talkoisiin ja talo valmistui vuonna 1923. Pitkään ei kuitenkaan ehditty uuden katon alla näytellä ja tanhuta, kun jo sota syttyi.

Sotien aikana toiminta oli luonnollisesti aika vähäistä. Seuran uusi vaihe alkoi vuonna 1946 Lempäälän Kuljussa. Toiminta elpyi pikavauhtia:

Sinitakkiset naiset

Tuokio Pyhäjärvi-juhlilta v. 1964

— Mitä se tuo yks naine yhä katsoop mei pääl? äitini Helena (Kitunen) ihmetteli sisarelleen Idalle (Kuisma).

Oli Pyhäjärvi-juhlat Hämeenkyrössä v. 1964.

Jonkin ajan kuluttua 'se nainen' tuli meidän luoksemme suu naurussa ja sanoi: — Mie kysyin noilta, viitasti kädellään, ketä ne oikei on nuokaks sinitakkista naista? Hyö sannoit...

Äiti ja tati katsoivat: kuka kumma? Äidillä alkoi 'haalattaa': — Ai hyvä ihme, uot sie Pelkose Toini?

Mainittiin Vesikot ja ketä kaikkia

muuta. 'Lystii' oli. Milloin lienee tätä ennen viimeksi nähty ja haasteltu?

Kun luin kirjoituksenne ja näin nimenne Toini Pelkonen Suvannon Seudussa n:o 7 1989, tämä tilanne välähti minulle heti mieleen.

Lieneekö muistikuvani väärä vai olenko oikeassa henkilössä?

Oikein 'ilo läikäht syvämessä', kun näin lehdessä perheeni nimiä. Joku jossain meitä muistelee.

Toini Pelkoselle terveiset Nummelan lähettää

Hanna Kitunen
(37500 Lempäälä)

Sakkolan Kirkonkylän Nuorisoseura ry:n VUOSIKOKOUS

pidetään Hervannassa Aino ja Veikko Pokkisen kotona Lindforsink. 16 A 35 sunnuntaina 25. pv. helmikuuta 1990 alkaen klo 13. Esillä sääntöjen määräämät asiat.

Tervetuloa

Johtokunta

Sakkolan Sotainvalidit ja Veteraanit. Kerhomme VUOSIKOKOUS

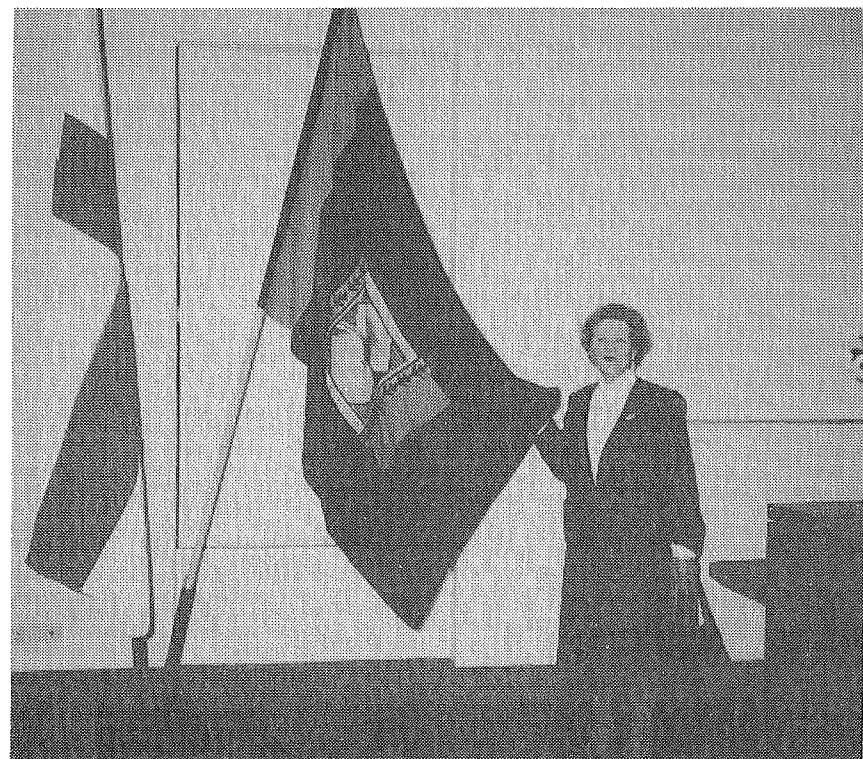
pidetään Suomalaisella Klubilla Tampereella lauantaina maaliskuun 24. pv. 1990 klo 12. Kahvitarjoilu.

Tervetuloa mukaan.

Johtokunta

Agrologiksi valmistunut

Veikko Antti Suokas Mustialan maatalousoppilaitoksesta: Hänen vanhempansa ovat Antti Suokas ja Marjatta Suokas Urjalan Halkivahasta. Antin vanhemmat ovat Loviisa ja Heikki Suokas Sakkolan Kaarnajoelta.

Haparaisten Nuorisoseuran lippu ja lipuntekijä Tyyne Nuora.

SAKKOLAN KIRKONKYLÄN NUORISOSEURA JA SAKKOLAN SOTAINVALIDIT JA VETERAANIT VIETTÄVÄT YHTEISTÄ HIIHTO- JA ULKOILUPÄIVÄÄ KAROSEN HIIHTO KESKUKSESSA KAUKAJÄRVELLÄ 3 pv. maaliskuuta klo 12. Sisäänkirjoitus ja lähtöjärjestyksen arvonta alkaa klo 11. Kilpailusarjat aina lapsista yli-ikämiehiin, tai naisiin. Hyvät ja paljon palkintoja.

TERVETULOA

Järjestelytoimikunta

Kuvassa ovat Aimo Kuisma rouvineen ja Punkalaitumen Karjalaisten pj Aulis Rastas. Valokuvannut Toivo Tenkanen.

Kirjoja Punkalaitumen ”Karjalaisten hyllyyn”

Punkalaitumen kirjastoon mv. Toivo Tenkasen idean pohjalta sijoitettu karjalaisten kirjallisuutta-kokoelma sai toukokuussa 1989 täydennystä kolmen kirjan verran. Kirjat lahjoitti Aimo Kuisma, Emma ja Pekka Kuisman poika Sakkolan Luperasta. Lahjoituksen vastaanottivat Punkalaitumen karjalaisten puolesta Toivo Tenkanen ja Aulis Rastas ja kirjaston puolesta Raimo Jokinen. Lahjoituksen arvokkain kirja on yli tuhatsivuinen Matti Lauerman kirjoittama ”Kuninkaallinen Preussin jääkäripataljoona 27, vaiheet ja vaikutus” vuodelta 1966.

— Teos on vieläkin jääkäriliikkeen historian perusteoksia ja korvaamaton aiheesta tietoja etsiville. Kirja on

todella harvinainen, sillä siitä on aikanaan otettu vain yksi 2000 kappaaleen painos, kertoo Aimo Kuisma.

Punkalaitumen ”Karjalaisten hyllyssä” on jo noin puolitoistasataa kirjaa, jotka ovat myös lainattavissa. Kirjoista suuri osa on lahjoituksia. Kokoelmaa kartutetaan jatkuvasti ja sen tarkoituksena on välittää karjalaista perinnettä uusille sukupolville. Viime vuonna ”Karjalaisten hyl-

lyyn” teki lahjoituksia Punkalaitumen Karjalaiset ry, Viljo Karjalainen, Pyhänsäätiö, Terttu Jokinen ja Arja Heinonen. Lempi Sivuranta puolestaan lahjoitti upean kiinanruusun Karjalaisten kokoelman ympäristöä elävöittämään.

Punkalaitumen kulttuurilautakunta on myös avustuksillaan tukenut kirjahankintoja.

SAKKOLAN HISTORIA

Toinen, uusittu painos Sakkolan historiaa on nyt saatavana, samoin on vielä runsas varasto kirjaa: Sakkolan kylät tuvasta tu-paan. Kirjoja on saatavana: Lempäälän-Viialan Osuuspankki, Lempäälä ja Kulju (Esko Kallonen), Eero Kurikka, Huhtamo puh.932/645 06, Uuno Pulakka, Ruovesi puh. 934/760 21, Anneli Kuisma, Eino Koiranen ja Esteri Loponen, Lempäälä.

Postitilaukset: Elli Pulakka, Lempäälä puh. 931/751 241. Ainoas-taan Elli Pulakka lähettää postilähetyksinä.

Hinnat: Sakkolan historiaa II 70,—, Sakkolan kylät tuvasta tu-paan 110,—. Postilähetyksistä lisäksi lähetyskulut. Myyntipistei-tä järjestetään lisää ja niistä ilmoitetaan Suvannon Seudussa.

NYT ON TILAISUUS HANKKIA EDULLISESTI LAHJAKIRJOJA!

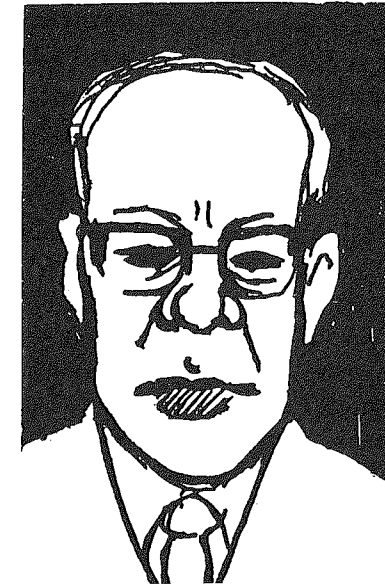
Nyt alkanut vuosi on 50-vuotis-muistojen vuosi, murheellisten muis-tojen aikaa. Näistä teoista ja tekojen seurauksista kertovat myös tämän vuoden juhlapuhujat. Juhlapuheet, jotka tässä ja lähinumeroissa julkai-semme ovat minusta arvokasta talvi-sodan kuukausien arvostavaa julis-tusta, ehkä on niin, että tämä jo koh-ta elonsa tien päättänyt sukupolvi ei tapahtumien suuruutta vielä koko-naisuutena tule ymmärtämään, ehkä vasta ensi vuosituuhannella kaiken hä-dän kestämissänsä tuska tullaan täysin ymmärtämään.

Jos ei menneitä muista, ei tulevia-kaan tapahtumia tajua? Näin on meitä vanhemmat sukupolvet koke-musten perusteella ajatuksensa julki tuoneet.

Tähän numeroon sisältyy eversti Arvo Räisäsän juhlapuheen toinen jakso. Seuraavaan numeroon tulee Yrjö Raaskan Itsenäisyyspäivän juh-lapuhe kokonaisuudessaan.

Muuta tavallista kerrontaa talviso-dan ajalta on jo tässä numerossa ja toivottavasti saamme postista lisää kerrontaa.

Tämä surullisten muistojen vuosi on innostanut useita kirjailijoita muistelevaan talvisodan melskeistä menoa. Joulupyhinä tuli luettua Lau-ri Kanteen: Konsa vaino Suomeam-

me... ja Paavo Koposen kirjan Koi-rinoja. Näissä teoksissa on lähes sa-mat aiheet kerrottavina talvisodan ajalta Länsi-Kannakselta sekä Laato-kan-Karjalasta. Samaa aikaa ja sa-maa sotaa käytiin. Rintama lähestyi molemmilla suunnilla ja siviiliväes-tö ”yritettiin jättää paikoilleen”,

niinkuin tutkimus on kertonut. Mo-lemmat teokset on järkyttävää luet-tavaa tästä ajasta. Evakkomatkaan kuului hätää, tuskaa, syntymistä ja kuolemaa. Voiko tätä aikaa koskaan täysin kertoakaan?

Molemmissa teoksissa on pikkui-sen häiritsevä kohta. Kanteen kirjas-sa on ihmeellisesti tavaamalla luetta-vat henkilönimet. Tällä 30 km välil-lä, joka oli Sakkolasta Muolaan ky-liin, vaikutti Pähkinäsaaren rauhan valtakunnan silloinen raja. Tähän Saijajokeen — Saajejokeen rajoit-tui myös länsi- ja itämurteet. Tätä murrerajaa ei kolme vuosisataa vie-lä pystyneet sekoittamaan. Tosin ih-meellistä!

Minulla on luku vaikeuksia, länsi-suomalaisille vielä ihmeellisempää murretta.

Koirinoja-kirjassa häiritsee mones-sa kohtaa selvitetty ”piikkamallit”. Sopivatko tähän vakavasta kärsimys-ten talvesta ja eron kuukausista ker-tovaan kirjaan? Minusta ei.

Naiskirjailijoiden teoksia ei ole eteeni tullut. Enemmän olen ”per-kaillut” kuin itkeä pillittänyt talviso-dan tapahtumille, ehkä naiskirjaili-jat vielä saavat hermistymään ja tipan silmään?

Näillä ajatuksilla aloitamme muis-tojen vuoden 1990.

Vokki-Virkin juhlanäyttely

Kutsu kuuluu: Tervetuloa Evakko-vuoden juhlanäyttelyyn VOKKI VIRKISSÄ 30. 10.—25. 11. 1989, Merikannontie 3, Helsinki.

Tällaisen kutsun sain minäkin ja noudatin sitä. VOKKI-VIRKKI ei ole tuntematon Käsityö museo Suomes-sa, onhan tämä ainutlaatuinen mu-seo maassamme. Mistä moinen sai alkunsa? VIRKKI-käsityö museon kokoelmat ovat syntyneet museon perustajan käsityöneuvos Tyyne-

Kerttu Virkin elämäntyön myötä. Työskennellessään jatkosodan aika-na Aunuksen Karjalassa Tyyne-Kert-tu Virkki alkoi kerätä talteen kansa-nomaisen käsityötaidon parhaita näytteitä, katoamassa olevaa kansan-perinnettä. Sodanaikana aloitettu ar-vokas työ on jatkunut ja laajentunut. Lukuisat yksityishenkilöt ovat myös kartuttaneet museon kokoelmia, niin että tänään Käsityö museossa on noin 1500 tallennetta.

Minulla oli kunnia tutustua pa-

remmin käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkkiin Helsingissä 50- Evakkovuoden juhlanäyttelyn avajaisissa 28. 10. 89 VOKKI-VIRKISSÄ. Kutsuvierai-ta oli runsaasti avajaisissa, istuimme vierivieressä seuraamassa juhlatilai-suutta. Sydämen kyllyydestä osallis-tuimme yhteislauluun, jota säesti rehtori Marja-Liisa Kainulainen, hän myös esitti soolonumeronaan Sibe-liuksen sävellyksen Kuusi.

Tyyne-Kerttu Virkki-Säätiön ter-vehdyksen lausui: prof. Pirkko Ant-

Kaupunkineuvos Erkki Tuuli tuo tervehdyksen Koivistolta, josta Tyyne-Kerttu Virkki lähti evakkotielle.

tila. Hän kohdisti tervehdyksensä ja onnittelunsa Tyyne-Kerttu Virkille ja valoi hänen elämäntyötään.

Tervehdykset ja muistelot Koivistolta: kaupunkineuvos Erkki Tuuli ja Sakkolasta: rovasti Matti Hakkarainen. Erkki Tuuli herkistyi ja muiseli Koivistolta oman äitinsä ja Tyyne-Kertun ystävyyttä ja käytti muisteluissaan kauniisti rakas Tyyne-Kerttu nimitystä.

Matti Hakkarainen muisteli Sakkolassa vietettyjä poikavuosia, kun- ka hän oppi uimaan pudottuaan he-

vosen selästä veteen. Siinä muistelossa hän kävi läpi Sakkolan kylän reitit aina Virkkilään asti. Hauskasti ja elävästi kumpikin muistelivat omia rakkaita kotiseutujaan.

Kantelemusiikista huolehti Paula-Riikka Siitonen. Kantelehan on nimennomaan karjalainen soitin ja hel- lästi se juhlassakin soi. Herkästi esitti Liisa Kiesiläinen: Muistatko sie, ru- nosta osasia ja Einari Vuorelan ru- non.

Kokoelmia Karjalan Kannaksen kirjantatöistä vv. 1850—1930 mielen-

Tässä lottapuvussa alkoi Tyyne-Kerttu Virkin evakkotie 30. 11. 1939 Koivistolta.

kiintoisessa esityksessä lehtori Anni Lampén valoitti selkeästi esillä olevia töitä. Saimme tutustua näihin kuu- niisiin töihin. Täytyy todeta ihmetyk- sellä, että näin osaavia henkilöitä on ollut ja on edelleenkin olemassa ja nimenomaan tällaisten näyttelyjen yhteydessä saa näihin paremman kä- sityksen.

Sitten olikin minun vuoroni muis- tella. En ole varsinainen puhuja ja siksi lukasin omasta kirjastani ”Muistatko sireenit Koivistolla” mitä koin henkilökohtaisesti evakkomat- kallani Koivistolta Korkeakoskelle. Oli varhainen adventtisunnuntai aamu, kun juna pysähtyi Hämeenlin- nan asemalle. Asema muistutti Koi- viston rautatieasemaa, sillä se oli sa- man arkkitehdin piirustusten mukai- nen. Adventin kunniaksi aloitin Hoosiannahymnin, säestin viululla ja toisetkin yhtyivät laulamaan. Kyyne- let virtasivat poskillemme, kun muis- tot palasivat omaan kotikirkkoom- me, jossa monasti olimme kirkko- kuorossa sitä laulaneet. Tämän lau- lun oli Tyyne-Kerttu Virkki kuullut

Lehtori Anni Lamperin kokoelmista Karjalan Kannakselta 1939 erilaisia käsi- töitä.

”Pudotimme tshaikan kivääritulella klo 9.05”

**Keskustelu talvisodan ensimmäi-
sistä ilmatorjuntavoitosta jatkuu.**

— Ammuimme venäläisen hävit-
täjän kivääritulella alas kello 9.05
Sakkolan pitäjän Haitermaan kyläs-
sä, kertoo silloinen vanhempi kadet-
ti varatuomari Erkki Puustinen.

Varatuomari Olavi Kaisla ker-
toi tiistaina Helsingin Santahaminan
rannikkotyöstön tuhonneen yhteis-
laukauksella venäläisen pommiko-
neen sodan ensimmäisenä aamuna
kello 9.10.

Puustinen oli samaan aikaan Sak-
kolassa kenttätykistöpatterin päällik-
könä.

— Heti aamun valjetessa taivaalle
ilmestyi kolme punatähtistä hävittä-
jää. Ne tulivat aivan matalalla, ehkä
viidessäkymmenessä metrissä. Huu-
sin lähetit ulos. Meitä oli siinä kuu-
si-seitsemän miestä aseina jalkaväen
kiväärit.

— Määräsin maaliksi vasemman-
puoleisen koneen ja kehoitin ampu-
maan kolme koneen mittaa eteen.
Kone lähti syöksyyn ja katosi puiden

latvojen väliin. Katsoin kellosta ajan.
Sekunneista en tiedä, mutta täydet
minuutit olivat 9.05.

Kone, kaksitasoinen I-153 eli ”Ts-
haikka”, löytyi puolen kilometrin
päästä.

— Ihmeen kauan se pysyi ilmassa.
Lääkärintarkastuksessa selvisi, että
lentäjän oli tappanut yksi ainoa, al-
haalta päin tullut luoti. Toinen pat-
terimme ampui kymmenen minuut-
tia myöhemmin alas toisen hävittä-
jän ja kolmaskin oli kuulemma sa-
vuttanut häipyessään rajan taakse.
Puustinen kertoo.

**OMAKIN KONE
AMMUTTIIN ALAS**

Sodan toisena päivänä 1. 12. sattui
Viipurissa traaginen erehdys. Raken-
nuksen katolle sijoitetut it-miehet
ampuivat alas oman Fokkerin. Len-
tāja kuoli. Toinen Fokker sai tuta
oman väen tulta. Lentāja haavoittui
päähän, mutta pääsi koneineen las-
keutumaan Suur-Merijoen kentälle.

Lentolaivue 24:n Fokkerit olivat
koko päivän suojaamassa Viipuria.

Saldo oli kymmenen pommikonetta.
Talvisodan ensimmäinen suomalais-
lentäjän ilmavoitto (DB-3 pommitta-
ja) tuli alas kello 12.05. Ampuja,
luutnantti Jaakko Vuorela, sai sur-
mansa tasan kaksi kuukautta myö-
hemmin törmättyään Saimaan su-
mussa puihin.

Joulukuun ensimmäisenä päivänä
it-konekivääri pudotti Helsingin yl-
tä SB-2-pommikoneen, jonka sur-
mansa saanut kk-ampuja oli yllät-
täen nainen. Kone syöksyi omakoti-
talon pihaan Munkkiniemeen. Sota
kosketti kaikkia, miehiä ja naisia,
rintamaa ja kotipihaa.

Tuomas Manninen

Suvannon Seutuun lähettänyt Pau-
la Koho.

Miksi itket ikkunani?

— *Miksi itket ikkunani?
Kyyneleesi vuotaa.*

— *Räntä lyöpi kasvojani,
minä itken tuota.*

— *Älä itke ikkunani,
aurinko viel paistaa,
silloin tahdot lävitsesi
lämmittelä toista.*

*Olisimpa minä itse
niinkuin ikkunani,
lämpö loistais lävitseni,
näkyis kasvoistani.*

*Enkä räntää räiskyttäisi,
tuottais kyyneleitä,
missä murhe majaileepi
lohduttaisin heitä.*

Keräilijä

*Kerään ystäviä
kuin harvinaisia
kukkia.*

— *Vanhanakin —.*

*Mihin
heitä tarvitsen?*

*Elääkseni rikkaammin,
paremmin,
täydemmin,
onnellisemmin.*

Elsa Tuokko

kävellessään asemalaiturilla. Hän oli
kokenut laulun lievittävän matkan ai-
heuttamaa kipua, olihan hänkin Koi-
viston kirkkokuoron jäsen.

Vuosien kuluttua tämä tapaus
muistui mieliin.

Keroin myös välähdyksiä syys-
kuussa Koivistolle tekemästäni ret-
kestä. Matkalla poistui ikävä mieles-
täni, joka jatkuvasti oli mieltäni kal-
vanut.

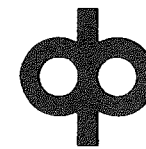
Yhteislaululla lopettelimme ja siir-
ryimme (Korvikekohville) alakertaan
herkuttelemaan karjalanpiirakoilla
sekä viipurinrinkeleillä.

Tilaisuus oli minulle suuri elämys.

Jelena Piela

Anna Lamppu

Tauno Hynnä
Kurkipolku 470
37550 MOISIO

**TAMPEREEN SEUDUN
OSUUSPANKKI**

- JOUSTAVAN PALVELUN PANKKI -

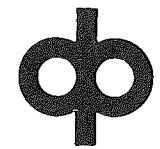
Kaikki sähköasiat
voimme toimittaa edullisesti

NYT SÄHKÖLÄMMITYSASENNUKSET SOPIVASTI

RAASKAN SÄHKÖLIKE

A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA

VESILAHTI — Puh. 931-739541

**VESILAHDEN
OSUUSPANKKI**

joustavaa
pankkipalvelua

Tampereen Aluesäästöpankki
auttaa — neuvoo — palvelee

**LEMPÄÄLÄN
PELTITYÖ**
OM. V. RIIKONEN

Puh. Tampere 751886 (verstaaseen)

Suorittaa kaikkia rakennusalan pelti- ja rautatöitä
urakalla ja laskuun.

**SUVANNON
SEUTU**

Suvannon ympäristön
kotiseutulehti,
ilmestyy 1990 8 kertaa vuodessa

Tilaushinta
50 mk vuosikerta

Ilmoitushinnat
1 mk, palsta cm

Toimituksen ja konttorin osoite
37370 NARVA
Puhelin (931) 734 843

Postisiirtotili
TA 430763-1

Pankki
Vesilahden Osuuspankki
37370 NARVA
Käyttötilin numero 551105-42772.

Vastaava toimittaja
Viljo Purontaa

Toimituskunta
Helmi Uosukainen,
Uno Pulakka,
Eero Koppanen,
Väinö Kekki ja
Marjo Ristilä-Toikka